

Vračanje izvornih podob Kako izbrati konservatorja-restavradorja

Kako izbrati konservatorja-restavratorja za predmete kulturne dediščine

ZORAN MILIĆ

Veliko govorimo o kulturni dediščini, a nam morda ni povsem jasno, kaj vse sodi vanjo. Natančna definicija in točna razvrstitev dediščine niti nista tako pomembni, kajti vse, kar je nekoč služilo svojemu namenu in je preživelo do današnjih dni, vse, kar so uporabljali naši predniki in nas spominja nanje, vse, kar je okraševalo naša bivališča in jih okrašuje še danes, sodi v našo dediščino in je vredno spomina. Predmeti, ki smo jih kupili ali podedovali, v katerih uživamo ali jih občudujemo, so del naše skupne dediščine, ne glede na to, kdo jih hrani in kje so spravljani. Skrb zanje je skrb vseh nas, ki jih posedujemo ali smo njihovi uradni skrbniki. Velikokrat se zgodi, da so antikvite in umetniški predmeti v domači posesti slabo vzdrževani in propadajo zaradi slabega in nevestnega ravnanja. In če so vaše preproge ali drugi tekstilni predmeti obrabljeni na robovih, ali je vaš medvedek že videl boljše čase, če vaše pohištvo glodajo črvi in vaši kovinski predmeti rjavijo in se pred vašimi očmi spreminjajo v prah, se boste vprašali, kaj storiti. Vsakodnevnega čiščenja in vzdrževanja se lahko lotite sami, a previdno, kajti še tako preprosta poškodba na predmetu vam lahko povzroči preglavice. Obstaja veliko knjig, ki vam bodo v pomoč pri vsakdanji negi predmetov. Tudi na internetnih straneh Društva restavratorjev Slovenije <<http://www2.arnes.si/~ljdrsr/drnsaslov.htm>> bomo objavljali članke o negi posameznih vrst predmetov. Vse, kar je več kot zgolj nega, pa prepustite strokovnjakom, ki so izšolani in izurjeni za zahtevnejšo obdelavo. Kdo so ti strokovnjaki, kaj in kje delajo, kako priti do njih, kako izbrati ustreznega? To so velikokrat postavljena vprašanja, na katera ni lahko najti odgovora. V tej zloženki vam bomo navedli osnovne informacije, na osnovi katerih boste poskušali najti ustreznega strokovnjaka; ponudil vam bo kvalitetne usluge, ki temeljijo na znanju in etičnih načelih sodobne konservatorsko-restavratorske stroke.

Kaj pomeni konservirati in kaj restavrirati

V splošnem je v javnosti, pa tudi v strokovnih krogih dokajšnja zmeda okoli terminov in vsebine teh dveh pojmov. Ne pustite se zmešati in upoštevajte spodaj navedeno uradno stališče mednarodnih organizacij (International Council of Museums – ICOM; European Confederation of Conservator Organizations – ECCO) in Društva restavratorjev Slovenije (DRS).

Konserviranje je dejavnost, pri kateri gre za ohranjanje materialne substance in s tem identitete predmeta. Uporabljamo metode, tehnike in materiale, ki material stabilizirajo, a mu ne spreminjajo identitete. Pomembno je, da popravil ne skrivamo, temveč jih v predmet vključujemo kot integralni del predmeta in njegove zgodovine. Pri tem naj se videz predmeta čim manj spremeni. Vsak poseg v pred-

met mora biti obširno dokumentiran. Vsi dodani materiali naj bodo diskretno prikriti, a prepoznavni kot dodani in ne kot originalni deli predmeta. Bistvo konserviranja in primerjavo z restavriranjem ponazarja naslednji primer. Če imamo pred seboj stol iz 18. stoletja s polomljeno nogo, jo bo restavrator v celoti zamenjal, konservator pa jo bo zakrpal in utrdil. Pri renoviranju, ki je še ena stopnja dlje v pretiravanju, da se staremu predmetu povrne prvotni videz, pa bi nogo zamenjali tako, da ne bi več mogli prepoznati, katera je nova in katere tri so še stare. Pri renoviranju se videz predmeta tako spremeni, da postane praktično nov in funkcionalno uporaben. Zamenja in zavrže se vse, kar ne ustreza fizičnim, tehničnim in estetskim zahtevam današnjih dni. Predmet izgubi svojo identiteto in se sprevrže v nekaj drugega, s čimer nedvomno izgubi svojo vrednost.

Restavriranje, kot ga danes mnogi razumejo, poskuša povrniti predmetu njegov prvotni videz. Ta privlačna misel skriva v sebi vsaj dve nevarnosti. Povrnitev prvotnega videza mnogokrat pomeni povzročanje novih poškodb zaradi potrebnih obsežnih restavratorskih ukrepov. Poleg tega ni mogoče z gotovostjo vedeti, kakšna je bila nekoč podoba predmeta, in je videz, ki ga restavrator obnovi, samo njegov osebni pogled na to, kakšna je bila podoba predmeta takrat, ko je bil ustvarjen. Ta pogled pa se s časom spreminja in tako rekoč podlega trenutni modi. V tem pogledu se restavriranje zelo približuje renoviranju, ki pa nima svojega mesta v okviru ohranjanja kulturne dediščine. Novi pogledi v stroki dajejo restavriranju vedno manj pomena in ga omejujejo na ukrepe, ki predmetu dajejo svežino in prijeten negovan videz. Preprečiti moramo pretirano restavriranje, ki predmetu zmanjšuje ne samo originalnost, identiteto in očarljivost, temveč tudi njegovo tržno vrednost.

Tako konservatorju kot restavratorju je osnovno vodilo kodeks etike konservatorsko-restavratorske stroke, ki postavlja integriteto predmeta pred vsemi drugimi vidiki. Najpogosteje gre za konservatorja in restavratorja v isti osebi, ki se ukvarja s predmetom z različnih vidikov in ga zato praviloma poimenujemo konservator-restavrator.

Kodeks etike konservatorsko-restavratorske stroke opominja konservatorja-restavratorja na vrsto načel, ki se jih mora držati. Nekatera so taka, da se jih mora izrecno držati, druga so težje uresničljiva. Pomembno je, da je uporabnik konservatorsko-restavratorskih uslug s temi načeli seznanjen ter da o njih spregovori s konservatorjem-restavratorjem in da prideta do skupnih stališč. Za vse nesporazume, dvome ali vprašanja se lahko obrnete na DRS pisno ali po e-pošti: drsto.drs@guest.arnes.si. Kodeks etike je objavljen na internetnih straneh DRS.

Osnovno načelo, ki ga morajo konservatorji-restavratorji upoštevati in ki ga uporabniki njihovih uslug morajo zahtevati, je ireverzibilnost postopkov in materialov v največji možni meri. Vsak ireverziblen poseg v predmet otežuje ali preprečuje njegovo bodočo obdelavo in mu že s tem škoduje. Zato je treba o vsakem takem posegu temeljito razmisliti in se mu morebiti tudi izogniti, če ni nujno potreben. Priporočljivo je, da je vsak poseg v predmet tudi do določene mere viden. Prikrivanje novih ali obdelanih delov predmeta vodi v nesporazume, kar predmetu samo škoduje in je tako početje nezaželeno.

Ne glede na to, ali se bo lastnik odločil in dal predmet konservirati in restavrirati, je priporočljivo, da upošteva vse nasvete v zvezi z nego antikvitet in umetnin. Taka navodila so natisnjena v mnogih knjigah, ki jih izdajajo svetovni muzeji ali druge institucije, ki imajo opravka s tovrstnimi predmeti, in so dosegljiva v vsaki boljši knjigarni. Postopoma bomo takšne nasvete objavljali tudi na internetnih straneh DRS.

Kako izbrati konservatorja-restavratorja

Priporočamo, da izberete izkušenega konservatorja-restavratorja, s katerim boste lahko sodelovali, se dogovarjali in ki vam bo natančno razložil, kaj namerava storiti z vašim predmetom. Pogovorita se o načinu dela, vrsti uporabljenih tehnik in materialov. Konservator-restavrator mora obvestiti lastnika o tem, kateri postopki so za predmet varni in kateri predstavljajo določeno tveganje. Zahtevajte, da vam konservator-restavrator pokaže dokumentacijo že opravljenih del na drugih podobnih predmetih. S tem se boste prepričali, ali je že delal na predmetih, ki so podobni vašemu, in ali ima z njimi izkušnje. Najbolje je izbrati takega konservatorja-restavratorja, ki je specializiran za določen material ali za določeno vrsto predmetov in je torej dejaven na enem delovnem področju ter se redko ukvarja z dvema ali celo več strokovnimi področji. Konservatorji-restavratorji so specializirani po materialih: za predmete iz tekstila, kovine, lesa, usnja, stekla ali drugega materiala oziroma po tipih predmetov za pohištvo, preproge, ure, arheološko gradivo, lutke, nakit, knjige in papirno gradivo, prevozna sredstva in drugo. Spodaj so nekoliko podrobneje navedena področja specializacije. Pri izboru konservatorja-restavratorja bodite na ta področja vedno pozorni. Ne izberite vsevedih konservatorjev-restavratorjev, ki se spoznajo na vse. Težko je namreč verjeti, da je konservator-restavrator, ki se ukvarja s kovino, enako dober tudi pri konserviranju in restavriranju pohištva, keramike ali celo tekstila. Zelo pametno je, če se pozanimate, ali ima konservator-restavrator opravljen strokovni izpit pri Ministrstvu za kulturo. Komisija za strokovne izpite preverja znanje in sposobnosti konservatorjev-restavratorjev in jim na osnovi ustnega izpita, ki ima tudi svoj praktični del, izda ustrezno potrdilo.

Pomembno je, da skrbno preverite ustreznost izbranega konservatorja-restavratorja, ker področje zaenkrat še ni regulirano z zakonom in se s to dejavnostjo lahko praktično ukvarja vsakdo, kdor to želi. DRS je edino stanovsko društvo v Sloveniji, ki združuje konservatorsko-restavratorske strokovnjake. Cilji društva so, da vzdržuje kar se da visoke strokovne standarde. Ti cilji se odražajo v kodeksu etike, ki je objavljen na internetnih straneh <<http://www2.arnes.si/~ljdrsr/drsnaslov.htm>>.

Poiščite konservatorja-restavratorja, ki živi in dela v vašem kraju

Priznati je treba, da je pri nas težko najti prostega konservatorja-restavratorja, ki nam bo takoj na voljo, kaj šele, da bi ta živel ravno v našem kraju. Vendar ni odveč poskusiti srečo. Najboljša pot je, da se obrnete na najbližji muzej in povprašate za konservatorja-restavratorja, ki v njem deluje. Druga pot je brskanje po seznamu konservatorjev-restavratorjev, ki so člani DRS in jih najdete na internetnih straneh društva. Tretja logična pot bi bila, da se oglasite v najbližji starinarnici, kjer naj bi vam svetovali, kako in kje poiskati konservatorja-restavratorja. Na žalost boste prav tu naleteli na neznanje in ignoranco. Lastniki starinarnic imajo navadno povsem svoje poglede na konservatorsko-restavratorsko dejavnost, ki so dostikrat povezani le z materialnimi vidiki kulturne dediščine. Etična načela sodobne konservatorsko-restavratorske stroke postavljajo v ozadje.

Status konservatorja-restavratorja je neurejen, zato se lahko zgodi, da se za konservatorja-restavratorja razglasi nekdo, ki za ta dela v resnici sploh ni usposobljen. Tak »restavrator« je lahko zelo prepričljiv kljub popolnemu nepoznavanju stroke. Nekateri imajo celo svoje trgovine, kjer sprejemajo stranke. Če so pošteni, potem sprejete predmete posredujejo dalje izkušenim konservatorjem-restavratorjem, ki delajo v ozadju. Konservatorsko-restavratorska dejavnost je zelo draga in velikokrat cena dela in materiala presegata vrednost predmeta. Iz tega sledi, da se bo konservator-restavrator zaradi izplačljivosti dela lotil površnih postopkov in uporabljal poceni materiale ter izpuščal »nepotrebne« faze dela, kot so dokumentacija in raziskovanje, kar gre vsekakor na račun kakovosti opravljenega dela. Pomembno je, da je prvi vtis dober, da je stranka takoj zadovoljna ali celo navdušena nad tem, kako je vse lepo restavrirano in se popravila ne vidijo. Z leti pa se dodani restavratorski materiali postarajo, pride do neizogibnih sprememb in takrat se pokaže pravi obraz opravljenega dela. Kar je še najhuje, vsako naknadno popravilo je zelo oteženo, če že ne onemogočeno, ne da bi prišlo do hudih posledic za predmet. Zato je treba ponovno poudariti, da zahtevajte od konservatorja-restavratorja, da pokaže dokumentacijo o že opravljenih delih na drugih podobnih predmetih. Temeljito se pozanimajte, s kom imate opravka, in osebi v pogovoru zastavite nekaj pomembnih vprašanj.

Vprašanja, ki jih boste zastavili konservatorju-restavratorju, in glavne točke, ki si jih morate zapomniti

- Pozanimajte se, kje in kako dolgo se je konservator-restavrator izobraževal. Izobraževanje lahko poteka v obliki vajeništva ali na akademski ravni. Vajeništvo je oblika, ki je preživeta, konservatorji-restavratorji se vedno bolj izobražujejo na najvišjem, torej akademskem nivoju, kar pa ne pomeni, da pri tem ne opravijo veliko praktičnega dela. Pri nas se je mogoče izobraževati v tej stroki na Akademiji za likovno umetnost. Ker pa je ta smer na Akademiji za likovno umetnost še dokaj nova, je tudi tako izobraženih konservatorjev-restavratorjev malo, zato stopnja izobrazbe zaenkrat še ne more biti eden pomembnejših kriterijev pri izboru konservatorjev-restavratorjev. Trenutno imamo pri nas veliko srednješolsko izobraženih konservatorjev-restavratorjev različnih smeri, ki dobro opravljajo svoj posel, le najti jih je treba. Pozanimajte se tudi, ali

- bo konservator-restavrator delal na vašem predmetu sam, in če ne, kakšno izobrazbo in izkušnje imajo ljudje, ki mu bodo pomagali.
- Poleg izobrazbe je pomembno, kako dolgo se konservator-restavrator že ukvarja s svojim poslom in kakšne so njegove strokovne izkušnje. Povprašajte ga po referencah in njegovih prejšnjih strankah.
 - Povprašajte ga tudi o tem, ali je član domačih in mednarodnih društev in združenj ter ali aktivno sodeluje v aktivnostih teh organizacij.
 - Pozanimajte se, ali ima konservator-restavrator pri sebi v delavnici kakšno knjigo ali revijo s strokovnega področja, ki se tiče vašega predmeta ali stavbe.
 - Oglejte si delavnico, kjer konservator-restavrator dela, in se prepričajte o tem, kako skrbi za varnost tako predmetov kot ljudi, ki tam delajo, oziroma za svojo lastno. Osebna zaščitna sredstva in skupna zaščitna oprema (gasilni aparati, prezračevanje, vlažilniki in sušilniki zraka v prostoru), ki jih konservator-restavrator uporablja pri svojem delu, so znamenje, da skrbi za svojo varnost, in dober porok, da bo skrbel tudi za varnost vašega predmeta. Oglejte si naprave, ki jih uporablja, in si ustvarite vtis o urejenosti prostora in varnosti, ki ga nudi. Kemikalije, predmeti, hrana in papirji se ne bi smeli mešati med sabo.
 - Oglejte si prostor, kjer konservator-restavrator hrani predmete, ki čakajo na delo, ali tiste, ki so že obdelani. Ali jih hrani varno, pravilno in v ustreznih klimatskih pogojih?
 - Pozanimajte se, ali so predmeti v konservatorsko-restavratorski delavnici zavarovani pred morebitnim uničenjem ali krajo. Če niso, vztrajajte pri uradnem zavarovanju pri kateri od zavarovalnic. Posebno zavarovanje za konkreten predmet se splača samo pri predmetih večjih vrednosti. Mogoče ga je zavarovati celo za riziko uničenja pri restavriranju.
 - Zahtevajte pisno ponudbo, kjer bo navedeno, kaj bo konservator-restavrator storil z vašim predmetom oziroma stavbo, v njej pa bosta ločeno navedeni tudi ocena stroškov dela in ocena materiala. Če imate na izbiro dva ali več konservatorjev-restavratorjev, zahtevajte enako od vseh in primerjajte ponudbe. Pri tem bodite pozorni na obseg in kvaliteto dela ter na kvaliteto uporabljenega materiala. Najcenejši konservator-restavrator nikakor ni tudi najboljši. Cena naj bo zadnje merilo, ki bo odločalo o izbiri ustreznega konservatorja-restavratorja. Zavedati se morate, da je konserviranje in restavriranje časovno in strokovno zahtevno delo, pri katerem se uporabljajo dragi materiali. Bodite previdni pri tistih, ki vam ponujajo hitro in poceni delo. Ne zaupajte izvajalcem, ki se z vami ne želijo podrobno pogovoriti o uporabljenih postopkih in materialih. O ustreznosti ponujene ponudbe se lahko pogovorite z nekom tretjim – konservatorjem ali lastnikom že konserviranega predmeta. Konservator bo lahko ponudbo ocenil tudi s tehničnih vidikov ponujenih rešitev in ne samo s kozmetičnih. Lastnik že konserviranega predmeta pa vas bo lahko informiral o trajnosti in stabilnosti opravljenega dela ter o ceni.
 - Če imate namen prepustiti konservatorju-restavratorju več predmetov, se najprej prepričajte o kvaliteti in ceni njegovega dela pri enem predmetu. Šele če boste zadovoljni z opravljenim delom,

mu prepustite druge predmete, vendar tudi te po posameznih kosi in ne kot celotno kolekcijo.

- Pozanimajte se, ali postavljena cena dela zajema vse stroške, ali pa so možni še kakšni dodatni stroški, na primer prevoz, zavarovanje, preiskave, dokumentacija in podobno.
- Zahtevajte poročilo o opravljenem konservatorsko-restavratorskem delu, ki naj bo opremljeno s skicami, fotografijami in besedilom. V poročilu morajo biti navedeni vsi uporabljeni materiali. Tako poročilo sicer lahko dodatno poveča vaše stroške, vendar ga je vredno imeti, ker je neke vrste garancija za opravljeno delo. Poročilo je tudi zelo pomembno za bodoča konservatorsko-restavratorska dela na istem predmetu.
- Od konservatorja-restavratorja zahtevajte, da vas sproti obvešča o opravljenem delu in se z vami posvetuje, če pride do bistvenih sprememb glede posegov na predmetu ali morebitnih stroškov dela.
- Če z delom izbranega konservatorja-restavratorje niste zadovoljni, se obrnite na DRS, ki ima svojo arbitražno komisijo; ta bo preučila pritožbo ter dala svoje mnenje. DRS je zelo zainteresiran, da ima v svojih vrstah usposobljene in odgovorne člane, saj s tem ščiti tako kulturno dediščino kot njihove lastnike pred diletantizmom.
- Zelo je zaželeno, da imata lastnik predmeta in konservator-restavrator enake ali podobne poglede o tem, kakšen naj bi bil predmet videti po opravljenem delu. Vse razlike in nejasnosti je treba uskladiti vnaprej. Zato je dobro, če vam konservator-restavrator pokaže fotografije in drugo dokumentacijo o opravljenem delu na podobnem predmetu, kot je vaš. Zapomnite si, da je konserviranje proces ohranjanja predmeta takega, kakršen je, in ne ustvarjanje predmeta, kot bi si ga želeli imeti, ker gre v tem drugem primeru za potvarjanje resnice.

Na koga se obrniti, ko potrebujete pomoč:

- A. Seznam konservatorjev-restavratorjev, ki so člani DRS, dobite na internetnem naslovu <<http://www2.arnes.si/~ljdrs1/drsnaslov.htm>>.
- B. Seznam institucij, ki imajo svoje konservatorsko-restavratorske delavnice:

<<http://www2.arnes.si/~ljdrs1/drsnaslov.htm>>

Arhiv republike Slovenije
Zvezdarska ulica 1
1000 Ljubljana
Jedert Vodopivec

Dolenjski muzej
Skalickega ulica 1
8000 Novo mesto
Miha Jakopčič

Gorenjski muzej
Tavčarjeva ulica 43
4000 Kranj
Marjanca Jeglič

Goriški muzej
Solkani, Pod vinogradi 2
5000 Nova Gorica
Jana Šubic Prislan

Koroški muzej
Na gradu 5
2390 Ravne na Koroškem
Vanja Ferk Grampovčan

<p>Koroški pokrajinski muzej Slovenj Gradec Podgorje 31 2380 Slovenj Gradec Aleš Senica</p>	<p>Loški muzej Grajska pot 13 4220 Škofja Loka Tone Hafner</p>	<p>Mestni muzej Ljubljana Gregorčičeva ulica 3a 1000 Ljubljana Lea Rigler, Irena Sivec</p>
<p>Moderna galerija Tomšičeva ulica 14 1000 Ljubljana Nada Madžarac</p>	<p>Muzej novejše zgodovine Celje Prešernova ulica 17 3000 Celje Robert Zapušek</p>	<p>Muzej novejše zgodovine Ljubljana Celovška cesta 23 1000 Ljubljana Marko Krivec</p>
<p>Muzejska zbirka na velenjskem gradu Ljubljanska cesta 54 3320 Velenje Simon Špital</p>	<p>Narodna galerija Puharjeva ulica 9 1000 Ljubljana Tamara Trček Pečak</p>	<p>Narodna in univerzitetna knjižnica Turjaška ulica 1 1000 Ljubljana Jana Kolar</p>
<p>Narodni muzej Slovenije Prešernova cesta 20 1000 Ljubljana Zoran Milič</p>	<p>Notranjski muzej Ljubljanska cesta 10 6230 Postojna Peter Križman</p>	<p>Pokrajinski muzej Celje Muzejski trg 1 3000 Celje Emil Oražem</p>
<p>Pokrajinski muzej Koper Kidričeva ulica 19 6000 Koper Jure Čeh</p>	<p>Pokrajinski muzej Maribor Grajska ulica 2 2000 Maribor Irena Porekar</p>	<p>Pokrajinski muzej Murska Sobota Trubarjev drevored 4 9000 Murska Sobota Jože Varga</p>
<p>Pokrajinski muzej Ptuj Muzejski trg 1 2250 Ptuj Eva Ilc</p>	<p>Pomorski muzej Sergej Mašera Cankarjevo nabrežje 3 6330 Piran Ciril Bratuž</p>	<p>Posavski muzej Cesta prvih borcev 1 8250 Brežice Jože Lorber</p>
<p>Prirodoslovni muzej Slovenije Prešernova cesta 20 1000 Ljubljana Matjaž Černila</p>	<p>Restavratorski center Poljanska cesta 40 1000 Ljubljana Jernej Hudolin</p>	<p>Slovenski etnografski muzej Metelkova ulica 2 1000 Ljubljana Ana Motnikar</p>
<p>Tehniški muzej Slovenije Bistra 1353 Borovnica Drago Štimec</p>	<p>ZVKDS Novo mesto Skalickega ulica 1 8000 Novo mesto Robert Koračin</p>	<p>Železniški muzej Slovenske železnice Parmova ulica 35 1000 Ljubljana Bogomir Troha</p>

Kako izbrati arhitekta konservatorja-restavratorja

MATEJA KAVČIČ

Na koga se obrniti, kadar potrebujete projekt obnove za vašo stavbo, ki ji je čas prinesel številne probleme na njeni konstrukciji, propadajočem lesu, vlažnih zidovih, fasadnih ometih in poslikavah ter stavbnem pohištvu? Morda potrebujete samo nasvet o racionalni rešitvi problema ali o izboru usposobljenega obrtnika, ki pozna tradicionalna gradiva. Načini obnov, ki jih svetujejo »usposobljena in sanacijam prilagojena« gradbena podjetja, so v veliko primerih rutinski posegi, ki imajo malo skupnega z etiko arhitekturnega konservatorstva-restavratorstva in katerih rezultati so še vedno betoniranje obsežnih armiranobetonskih plošč, zamenjave celotnih ostrešij in kritin z novimi, odstranjevanje ometov in zamenjava apnenih ometov z apneno cementnimi, odstranjevanje stavbnega pohištva in menjava z novim v plastični ali aluminijasti izvedbi, hidroizolacije z bitumenski premazi in tako dalje... Za vsako od teh rešitev obstaja alternativa in ko razmišljate o obnovi svoje hiše, je zelo koristno vztrajati na načelu: nobenega utemeljenega razloga ni, ne UPORABITI ZA POPRAVILO ENAKA GRADIVA, KOT SO JIH UPORABLJALI NJENI GRADITELJI. Sodobne materiale in visokotehnološke posege uporabljamo le v primeru posebnih zahtev, kot so statične protipotresne sanacije, večje poškodbe na lesu, ob koncentrirani vlagi v zidovih, posodabljanju infrastrukture. Cilj je obnoviti stavbo s čim več ohranjanja originala in ne narediti stavbo novo, kajti s tem bo izgubila vrednost kulturne dediščine.

Prav tako kot za konservatorje-restavratorje predmetov kulturne dediščine tudi za arhitekta velja – ni vsak arhitekt, ki je zaključil

studij na Fakulteti za arhitekturo, usposobljen za delo na stavbni dediščini. Slovenski arhitekti konservatorji-restavradorji žal se vedno nimamo specialističnega študija za to področje in večina arhitektov, ki danes deluje na tem področju, se je v času študija usmerila v seminarsko delo pri prof. dr. Petru Fistru na Katedri za arhitekturno teorijo. Izkušnje je pridobila z lastnim delom, sodelovanjem z Zavodom za varstvo kulturne dediščine Slovenije ter izpopolnjevanjem v tujini, kjer je tovrsten študij zelo razširjen. Tudi arhitekti konservatorji-restavradorji opravljamo strokovni izpit pri Ministrstvu za kulturo, ki je ena od referenc, po kateri lahko povprašate. Široka tematika arhitekturnega konservatorstva-restavradorstva zahteva številne izkušnje in sodelovanje različnih strok, zato je priporočljivo, da ima arhitekt vsaj 10 let izkušenj na tem področju ter da ima v svojem krogu sodelavcev gradbenika – statika, ki prav tako razume specifičnost dela na stavbni dediščini ter restavradorje in obrtnike, ki so vešči dela s tradicionalnimi gradivi. Ker tudi to področje še ni zakonsko urejeno in na njem lahko deluje kdorkoli, naj bo vaše preverjanje ustreznosti strokovnjaka usmerjeno podobno, kot predlaga kolega Milič za konservatorja-restavradorja za predmete kulturne dediščine. Pri iskanju arhitekta, ki pozna stavbarstvo vaše regije, vam lahko pomagajo Območne enote Zavoda za varstvo kulturne dediščine ter Fakulteta za arhitekturo:

..... ZVKDS, OE Ljubljana Tržaška 4, Ljubljana ZVKDS, OE Kranj Tomšičeva 7, Kranj ZVKDS, OE Piran Trg bratstva 1, Piran
..... ZVKDS, OE Novo mesto Skalickega 1, Novo mesto ZVKDS, OE Nova Gorica Delpinova 16, Ljubljana ZVKDS, OE Celje Glavni trg 1, Celje
..... ZVKDS, OE Maribor Slomškovo trg 6 ZVKDS, Restavratski center Poljanska 40, Ljubljana vsi tudi na spletni strani: < http://www.zvkds.slo.si >
 Fakulteta za arhitekturo Katedra za teorijo arhitekture Zoisova 12, Ljubljana.	

Ocenjevanje

Informacije o sodnih cenilcih za področje antikvitet, arhitekture, arheologije, umetnosti, itd. najdete v imeniku sodnih cenilcev, ki je objavljen na spletnih straneh Ministrstva za pravosodje rs.

Ministrstvo za pravosodje rs
<<http://www2.gov.si/mp/tol.nsf>>

Kriminaliteta in umetnine

Informacije o ukradenih in najdenih predmetih se nahajajo na spletnih straneh <<http://www.policija.si>> in <<http://www.interpol.int>>.

Dejanja zoper umetnine in kulturno dediščino lahko prijavite na telefonsko številko: anonimni telefon: 080 1200.

<<http://www.policija.si>>
<<http://www.interpol.int>>
T: 080 1200

Več si lahko preberete v knjigi *Vračanje izvornih podob Restavratorski posegi*.

